

ОЦІНКА ВПЛИВУ ТОРГІВЕЛЬНИХ ВІЙН НА ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ**Серпухов М. Ю.**

Усиление конкуренции на мировых рынках стимулирует использование различных инструментов протекционизма в международной торговле. Столкновение экономических интересов стран в международной торговле стимулирует развитие торговых войн. Исходя из исследования торговых войн в международной торговле, установлено инструментарий торговых войн и возможные позитивные и негативные последствия использования каждого из инструментов протекционизма для национальной экономики. На основе определения инструментов протекционизма построена экономическая модель, которая учитывает влияние различных факторов на реализацию торговой войны, и предложена интегральная оценка влияния торговой войны на национальную экономику страны.

Посилення конкуренції на світових ринках стимулює використання різноманітних інструментів протекціонізму в міжнародній торгівлі. Зіткнення економічних інтересів країн в міжнародній торгівлі стимулює розвиток торговельних війн. Виходячи з дослідження торговельних війн в міжнародній торгівлі, встановлено інструментарій торговельних війн та можливі позитивні і негативні наслідки використання кожного з інструментів протекціонізму для національної економіки. На основі визначення інструментів протекціонізму побудовано економічну модель, яка враховує вплив різних чинників на реалізацію торговельної війни, та запропоновано інтегральну оцінку впливу торговельної війни на національну економіку країни.

Increasing of competition in world markets encourages using of various tools of protectionism in international trade. Collision of economic interests in international trade stimulates the development of trade wars. From the study of trade wars in international trade, established tools of trade wars and possible positive and negative results of using of each instrument of protectionism for national economies. The economic model was built, it based on the definition of protectionism tools and takes into consideration the influence of various factors on the implementation of a trade war. Proposed integrated assessment of the influence of a trade war on the national economy.

Серпухов М. Ю.

канд. экон. наук, доц. ХНЭУ
maximserpuhov@ukr.net

ХНЭУ – Харьковский национальный экономический университет, г. Харьков.

УДК 339.986

Серпухов М. Ю.

ОЦІНКА ВПЛИВУ ТОРГІВЕЛЬНИХ ВІЙН НА ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ

Поглиблення світової кризи та глобалізація світової економіки вимагає підвищення ефективності функціонування вітчизняних виробників, що веде до посилення конкуренції між суб'єктами господарювання за ринки збуту. В умовах визначеної спеціалізації країн на основі міжнародного поділу праці та існуючого ринкового середовища уряди країн постійно знаходяться у пошуках інструментів підтримки національних виробників. Проте більшість країн для підтримки національних товаровиробників використовують інструменти протекціонізму.

Враховуючи звуження можливостей використання інструментів протекціонізму у зв'язку з членством більшості країн світу в міжнародних торговельних організаціях (СОТ, ЮНКТАД, МТП та ін.) [1], що протидіють штучним бар'єрам в міжнародній торгівлі та активно виступають проти застосування політики протекціонізму, значна кількість країн світу використовує інструменти прихованого протекціонізму.

Зважаючи на те, що процеси міжнародного поділу праці є об'єктивними економічними законами та міжнародна спільнота фактично визнає домінування парадигми вільної торгівлі, міжнародна економіка постійно стикається з використанням урядами країн, політики прихованого протекціонізму, що ініціює відповідну реакцію країни проти якої були застосовані інструменти прихованого протекціонізму. В результаті застосування окремими країнами, одна проти одної, інструментів прихованого протекціонізму, відбувається торговельна війна. Яка полягає у створенні штучних бар'єрів в торгівлі між цими країнами.

За останні час кількість торговельних війн постійно зростає, що актуалізує питання оцінки впливу торговельної війни на економіку країн, що беруть в ній участь. Дослідженням питань торговельних війн та використанням інструментів прихованого протекціонізму біло присвячено чимало наукових робіт видатних вчених, таких як: А. Монкретьєн, А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. С. Мілль, Э. Хекшер, Б. Олін, Б. Баласса, П. Кругман [2] так і сучасних вчених, серед яких: С. Нетудихата [3], О. Довгаль [4], Митарєва Є. [5], Х. Аршам [6], Л. Баккіні [7], М. Квереші [8], В. Марано [9], Е. Менсфілд [10], К. Мілнер [11] та ін.

Виокремлення невирішених частин проблеми. Коло проблем торговельних війн, що досліджувались вченими враховують різні аспекти впливу торговельної війни на національну економіку, проте відсутність чітких критеріїв оцінки впливу торговельної війни на економіку країн та методичного апарату, який дозволяє провести ці розрахунки, не запропоновано, що вимагає подальшого дослідження та суттєвого доопрацювання методичних підходів до оцінки торговельних війн в міжнародній торгівлі.

Метою роботи є дослідження впливу торговельних війн на національну економіку країни.

На основі аналізу торговельних війн в міжнародній економіці оцінити вплив та визначити позитивні і негативні наслідки торговельної війни для національної економіки країни.

Методами дослідження в роботі є аналіз (торговельних війн та динаміки розвитку економік), економічне моделювання, абстракція, узагальнення та ін.

В основі торговельних війн в міжнародній економіці закладено зіткнення економічних інтересів учасників війни та різноманіття інструментів прихованого протекціонізму, які використовуються у торговельній війні. На основі детального аналізу інтересів учасників та інструментів торговельних війн, проаналізованих в роботі [12] досліджено інструменти протекціонізму та сфери їх впливу на національну економіку країни, а також характеристику їх впливу. Результати аналізу впливу інструментів протекціонізму на національну економіку країни наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Вплив інструментів протекціонізму на національну економіку країни

Інструменти протекціонізму	Сфера впливу	Характеристика впливу на національну економіку
Фіскальні та тарифні бар'єри	Окремі галузі	Посилення цінової конкуренції, обмеження кількості товарів на ринку
Експортні квоти	Окремі галузі	Обмеження кількості товарів на ринку, зменшення конкуренції
Технічні бар'єри	Окремі галузі	Обмеження кількості товарів на ринку, зменшення конкуренції
Експортні субсидії	Окремі галузі, національна економіка	Цінова конкуренція, збільшення обсягів експортної продукції
Державна підтримка	Окремі галузі, національна економіка	Стимулювання виробництва, збільшення обсягів товарів на ринку
Валютна політика	Національна економіка	Стимулювання експорту або імпорту товарів, збільшення товарних потоків
Зовнішня політика	Національна економіка та міжнародний ринок	Регулювання обсягів виробництва та зовнішньої торгівлі
Національна ідея	Національна економіка та міжнародний ринок	Збільшення обсягів національного виробництва товарів та скорочення обсягів імпорту

Слід зазначити, що в залежності від обраного інструменту прихованого протекціонізму здійснюється різний вплив на національну економіку країни від окремих галузей до національної економіки в цілому. Окрім сфери впливу інструментів прихованого протекціонізму на національну економіку країни відбувається зміна ринкової ситуації в окремих ринкових сегментах, що полягає в наступному: обмеження кількості товарів на ринку, посилення цінової конкуренції (збільшення або зменшення ціни на окремі товари), зменшення рівня конкуренції (у зв'язку зі скороченням кількості товарів на ринку), збільшення обсягів виробництва товарів та послуг (при субсидуванні або державній підтримці галузей) та ін.

Застосування даних інструментів прихованого протекціонізму в торгівельній війні призводить до: збільшення доходів державного бюджету, зростанню ВВП, активізації ринку праці та ін. Проте окрім отримання позитивних результатів від застосування інструментів прихованого протекціонізму, відповідні дії інших країн у торгівельній війні призводять до негативних наслідків для національної економіки країни, аналіз яких наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Результати впливу інструментів прихованого протекціонізму на національну економіку

Інструмент прихованого протекціонізму	Позитивні наслідки впливу	Негативні наслідки впливу	Витрати на впровадження інструменту
Фіскальні та тарифні бар'єри	Збільшення надходжень до бюджету. Збільшення рівня зайнятості.	Збільшення вартості імпортованих товарів. Зменшення конкуренції на ринку.	Адміністративні та управлінські дії.
Експортні квоти	Збільшення ВВП. Стимулювання економічного зростання.	Погіршення інвестиційного клімату. Скорочення експорту у разі дій у відповідь.	

Продовження таблиці 2

Технічні бар'єри	Підвищення рівня технологічності (якості продукції). Стимулювання розвитку національних виробників. Скорочення обсягів імпортованих товарів на ринку.	Скорочення експорту у разі відповідних дій інших країн. Посилення конкурентного середовища на ринку.	Законодавчі, адміністративні, зміна технічних стандартів, регламентів та ін.
Експортні субсидії	Збільшення обсягів виробництва та експорту товарів. Покращення стану платіжного балансу Збільшення відкритості економіки та долі ринку.	Збільшення видатків бюджету. Ризики виникнення антидемпінгових розслідувань.	Кошти державного бюджету або інших фондів
Державна підтримка		Можливий неефективний розподіл коштів. Скорочення національних резервів.	Законодавчі, міжнародні, іміджеві заходи та угоди. Адміністративні та політичні зусилля.
Валютна політика	Стимулювання експорту та скорочення імпорту (при девальвації валюти). Збільшення обсягів виробництва національним виробником.	Знецінення заощаджень та купівельної спроможності населення. Збільшення вартості імпортованих товарів. Скорочення ресурсної бази.	Монетарна політика, вартість знецінення національної валюти.
Зовнішня політика	Покращання умов для експорту товарів та збільшення обсягів їх виробництва. Збільшення ринкової долі національних виробників Створення бар'єрів для доступу на внутрішній ринок імпортованих товарів.	Скорочення можливостей вільної торгівлі. Виникнення торговельних війн. Скорочення асортименту товарів на внутрішньому ринку.	Політичні рішення, міжнародні угоди та ін.
Національна ідея	Збільшення обсягів виробництва та споживання вітчизняної продукції. Підтримка суміжних галузей національної економіки.	Скорочення можливостей вільної торгівлі та міжнародного поділу праці	Активна пропаганда, реклама, законодавча та політична підтримка.

Аналіз табл. 2 дозволяє встановити, що в залежності від інструменту протекціонізму в торговельній війні слід очікувати як позитивні так і негативні наслідки, обумовлені відповідними діями іншої країни. При цьому різними будуть і витрати на вчинення того чи іншого інструменту прихованого протекціонізму. Для об'єктивної оцінки різних рівнів торговельних

війн (інструментів прихованого протекціонізму) потрібно провести комплексне дослідження їх впливу на національну економіку країни. В основу методики оцінки впливу наслідків торгівельної війни покладено наступну економічну модель, наведену на рис. 1.

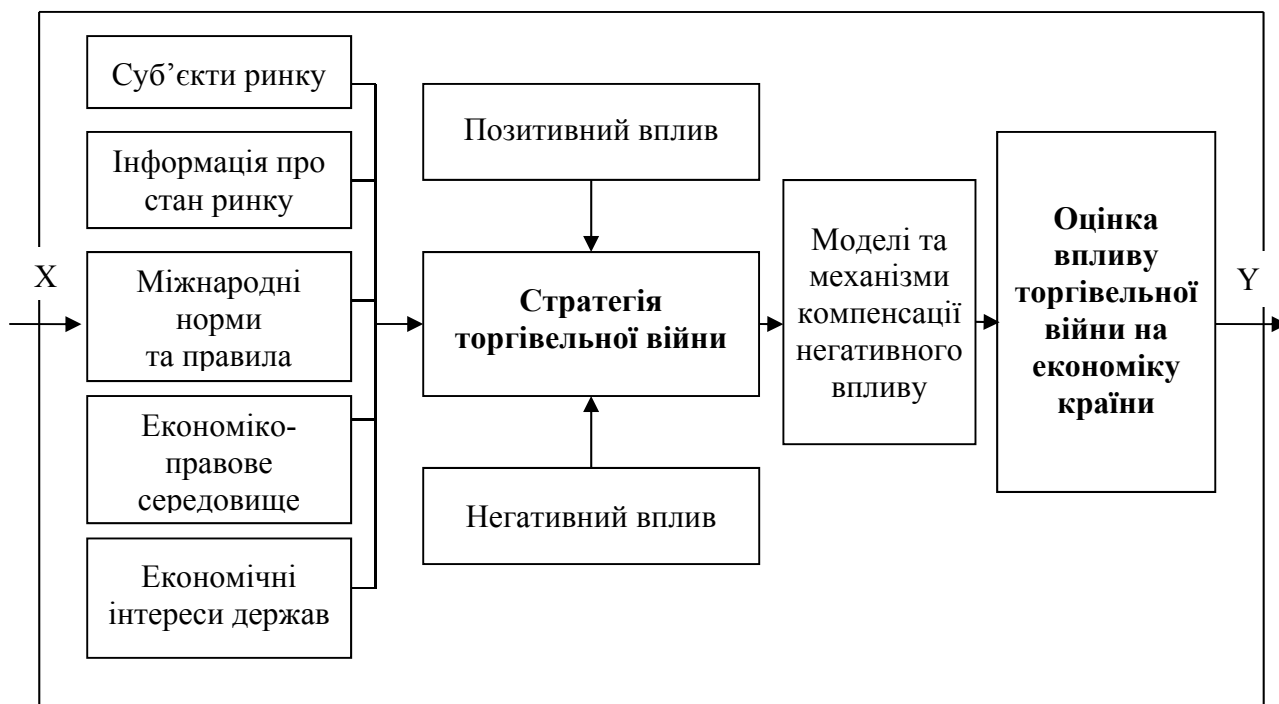

Рис. 1. Економічна модель торгівельної війни

Запропонована економічна модель має вигляд «чорного ящика» який має параметри входу (суб'єктів ринку, інформацію про стан ринку, міжнародні норми та правила, економіко-правове середовище, економічні інтереси держави), визначення стратегії торгівельної війни яка формується під впливом позитивних та негативних наслідків торгівельної війни та моделей компенсації негативного впливу торгівельної війни.

З урахуванням факторів економічної моделі та стратегії торгівельної війни, проводиться оцінка впливу торгівельної війни на економіку країни, що формує вихідні параметри моделі.

Оцінка впливу торгівельної війни на економіку країни проводиться на основі достовірної інформації про стан економічної моделі та розраховується з урахуванням всіх релевантних факторів моделі. Концептуальний підхід до розрахунку впливу торгівельної війни на економіку країни має вигляд інтегральної оцінки, що наведено в формулі 1.

$$S = (\Delta A + \dots \Delta A_n) - ((B + \dots B_n) + C_n), \quad (1)$$

де S – інтегральна оцінка впливу торгівельної війни;

ΔA – економічний ефект отриманий (позитивні наслідки впливу) від застосування інструментів прихованого протекціонізму;

ΔA_n – економічний ефект отриманий (позитивні наслідки впливу) від застосування інструментів прихованого протекціонізму в якому n – кількість отриманих позитивних ефектів по кожному виду;

B – негативні наслідки впливу (втрати) від застосування інструментів протекціонізму та торгівельних бар'єрів з боку інших країн у відповідь;

Vn – негативні наслідки впливу (втрати) від застосування інструментів протекціонізму та торговельних бар'єрів з боку інших країн у відповідь на наші дії, в якому n – кількість втрат по кожному виду;

Cn – витрати на впровадження інструменту прихованого протекціонізму.

Запропонована інтегральна оцінка впливу торговельної війни дає можливість комплексно врахувати вплив торговельної війни на економіку країни з урахуванням впливу позитивних та негативних наслідків для національної економіки країни, а також врахувати витрати держави на здійснення торговельної війни.

Для більш точної оцінки впливу торговельної війни на національну економіку країни слід розглядати кожний окремих інструмент прихованого протекціонізму та врахувати всебічно його вплив. Для цього доцільно використовувати широке розмаїття економіко-статистичних моделей та методів.

ВИСНОВКИ

Таким чином, на основі визначення впливу інструментів протекціонізму на національну економіку країни, встановлено можливі позитивні та негативні наслідки для національної економіки. З урахуванням впливу торговельної війни на національну економіку країни побудовано економічну модель торговельної війни та запропоновано інтегральну оцінку впливу торговельної війни. Запропонована модель оцінки дозволяє всебічно врахувати вплив торговельної війни на економіку країни та обирати відповідний інструментарій для мінімізації впливу торговельної війни або вжити заходів з припинення торговельної війни.

Подальшими напрямками досліджень є практична реалізація та апробація запропонованої моделі та оцінка окремих інструментів торговельних війн в міжнародній економіці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Всесвітня торговельна організація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.wto.org.
2. Хрестоматія по економічній теорії / [сост. Е. Ф. Борисов]. – М. : Юрист, 2000. – 536 с.
3. Довгаль О. А. Протекціонізм і лібералізм у процесі глобалізації світової економіки (Питання теорії і методології) : монографія / О. А. Довгаль ; Нар. укр. акад. – Х. : Вид-во НУА, 2004. – 320 с.
4. Нетудихата С. Л. Антидемпінгове регулювання в системі зовнішньоекономічних відносин України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.05.01 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / С. Л. Нетудихата. – Київ, 2003. – 16 с.
5. Мытарева Е. А. «Торговая война» как средство нетарифного регулирования международной торговли / Е. А. Мытарева // Вестник Кемеровского государственного университета. – 2010. – № 1. – С. 74–77.
6. Arsham H. Modeling tariff to analyze protectionism / H. Arsham // International Journal of Pure and Applied Mathematics. – Volume. 84, Issue 4 – 2013. – P. 389–396.
7. Baccini L. Preventing protectionism: International institutions and trade policy / L. Baccini, S. Y. Kim // Review of International Organizations. – Volume 7, Issue 4. – 2012. – P. 369–398.
8. Qureshi M. S. Trade and thy neighbor's war / M. S. Qureshi // Journal of Development Economics. –, November 2013. – Volume. 105. – P. 178–195.
9. Marano V. The Impact of Conflict Types and Location on Trade / V. Marano, A. Cuervo-Cazurra, C. Kwok // International Trade Journal. – Volume. 27, Issue 3. – 2013. – P. 197–224.
10. Mansfield E. D. The expansion of preferential trading arrangements International / E. D. Mansfield, J. C. W. Pevehouse // Studies Quarterly. – Volume. 57, Issue 3, September. – 2013. – P. 592–604.
11. Milner C. Declining protection in developing countries: Fact or fiction? / C. Milner // World Economy. – Volume 36, Issue 6. – 2013. – P. 689–700
12. Серпухов М. Ю. Обґрунтування інтересів учасників торговельних війн в міжнародній економіці / М. Ю. Серпухов // Економіка розвитку. – Х., 2013. – № 3 (67). – С. 106–110.

Стаття надійшла до редакції 11.09.2013 р.